

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Kyllä

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Mitoitus on ehdottomasti kannatettava ajatus, mutta 35 lasta on liian suuri määrä. Mitoituksen tulisi olla lähempänä 20 lasta. Yhteistyö sijaishuoltopaikan kanssa on haastavaa kun sosiaalityöntekijää ei tavoiteta, joissain tapauksissa lapsella ei sellaista edes pitkään aikaan ole nimettynä. On yksi suurimmista sijaishuollon epäkohdista, että lapsella ei ole minkäänlaista suhdetta sosiaalityöntekijäänsä, eikä lapsen oikeus tavata sosiaalityöntekijäänsä toteudu.

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Toivomme, että sijaishuollossa olevien lasten pääsy terveydenhuollon palveluihin paranee. Tällä hetkellä yhteistyö ei ole mutkatonta ja joissa kunnissa jopa evätään sijaishuollossa olevien lasten pääsy terveydenhuollon palveluihin.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

-

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä säätelyllä olisi?

-

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Ei kantaa

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

-

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa säätelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla säätelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän säätely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Tähän vaikuttaa myös työntekijämitoitus, jos työntekijällä on 35 lasta, jää tämä sijaishuoltopaikan valinta helposti tekemättömäksi. On hyvä, että kuntoutuksellinen näkökulma on otettu huomioon.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu säätely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Päihdekuntoutuksessa oleville lapsille tulisi mahdollistaa esim nettiperuskoulun käyminen. Opiskelu erityisesti kuntoutuksen alkuvaiheessa on luvattoman poistumisen ja päihteiden käytön kannalta riskialtista. Muutenkin hyvä miettiä kumpi on vahvempi oikeus sivistyksellinen oikeus vai oikeus päihteettömyyteen ja päihteistä toipumiseen.

9 a. Onko 49 a §:n säätely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

-

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Toivottavasti tällä saadaan paremmin lapset oikeanlaisiin sijaishuoltoyksiköihin ja vaativaa sijaishuoltoa tarvitsevat lapset pois perusyksiköistä. On tärkeää, että tiedostetaan se, että osa lapsista tarvitsee selkeästi rajatummat ja tukevamman kasvu ympäristön kuin suurin osa sijoitetuista lapsista.

On tärkeää myöskin huomioida perheen tarve palveluilla, jotta lapsen olisi mahdollista kotiutua.

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

Jakson tulisi myös huomioida jatkokuntoutus ja yhteistyön elementtejä tulisi rakentaa ehon ja sen jälkeen tulevan sijoituspaikan välillä. Esimerkiksi vaikuttavaa päihdekuntoutusta on jatkettava pidempään kuin eho-jakso kestää.

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä pääosin

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Katkaisu saadaan tehokkaammin tehtäväksi. Nivelvaiheeseen on lisättävä yhteistyötä, jotta eholta siirtyminen päihdekuntoutukseen onnistuu mahdollisimman hyvin. Olisiko mahdollista esim tehdä eho-jakson loppupuolella tutustumisjaksoja päihdekuntoutusta toteuttavaan sijaishuoltopaikka, jotta voisiin todentaa yksikön sopivuus lapsen tarpeisiin.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

Byrokratian väheneminen ja jaksojen vaikuttavuuden parantuminen. Voi vaikeuttaa kiinnittymistä takaisin sijaishuoltoyksikköön.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä

Vapamuotoiset huomiot kohdasta 13

-

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Nyt jo eho-paikat ovat täynnä ja jonot pitkät, mistä julkiset toimijat saavat tarvittavan määrän yksiköitä ja työntekijöitä. Tälläkin hetkellä kunnilla on velvoite järjestää palvelua, jos sitä ei ole ostettavissa, eikä tätä velvoitetta pystytä täyttämään. Tämä ei ole lapsen edun mukaista.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Koulutusvelvoite tulisi olla myös sosiaalityöntekijöillä, koska heille aiotaan tässä siirtää enemmän vastuuta. Kaukana oleva työntekijä joutuu nyt tekemään rajoituspäätöksiä ja se ei ole hyvä asia.

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Emme näe syytä lyhentää lyhentää laitoksen johtajan oikeutta kirjata päätöstä.

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

Tässä ei vieläkään oteta kantaa sijaishuoltoon paljon puhuttaviin matkapuhelimiin. Matkapuhelin on luultavasti useimmiten lapsen sijaishuollon tarkoituksenmukaisuuden vaarantava laite ja sen haltuunotolle pitäisi saada linjanveto. Olisi hyvä tarkentaa myös, jos lapsi antaa oman välineensä yhteydenpidon rajoituksen piirissä olevalle nuorelle tai avustaa häntä tällä välineellä olemaan yhteydessä rajoituksen ulkopuolelle. Tällöin myös ne kommunikointivälineet voisi ottaa laitoksen haltuun.

66 § Henkilöntarkastus

On hyvä, että tekniset laitteet mahdollistetaan tarkastuksessa.

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

On hyvä, että vihdoin laissa ymmärretään lasten päihdeongelmien vakavuus ja laajuus. Uudistus on tervetullut ja helpottaa päihdekuntoutuksen motivoinnin aloittamisen kun lapsen kanssa voidaan aloittaa työskentely ja kuntoutus rauhassa. "Rajoituksen aikana on varmistettava lapsen oikeus perusopetukseen tai muuhun opetukseen, ulkoiluun laitoksen alueella sekä mielekkääseen tekemiseen." Tähän tarvitaan soveltamisen ohjeita. Miten opetus ja harrastukset järjestetään jakson aikana, kun jokainen koulussa tehtävä lähipäivä ja laitoksen ulkopuolella vietetty harrastushetki on potentiaalinen hetki ostaa ja käyttää päihteitä ja lähteä luvattomalle poissaololle. Vakavassa päihdeongelmassa 90 vuorokautta voi olla jopa liian lyhyt kuntoutukseen kiinnittymisen näkökulmasta

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

Hyvää tässä on, että henkilötarkastus voidaan tehdä auton läheisyydessä. Se turvaa tilannetta, koska tarkastuksen tekeminen autossa on haastavaa. Olisi myös tärkeää miettiä sitä, että vakavasti itseään vahingoittavan lapsen kiinni ottaminen sallittaisiin yksikön työntekijöille myös laitoksen ulkopuolella. Sillä turvataan lasta itseään ja estetään häntä itseään vahingoittamasta itseään. Poliisin virka-avun paikalle saamisessa voi kestää liian kauan ja siinä välissä lapsi voi jo kadota. Virka-avun saaminen olisi hyvä liittää tähän.

Olisi hyvä myös, että otettaisiin kantaa siihen, miten etsintöjä saa tehdä. Lapsen etsiminen ilman kuvan näyttämistä on haastavaa. Olisi syytä harkita meneekö lapsen yksityisyys niin pitkälle, että sen kautta laissa mahdollistetaan lapsen itsensä vahingoittaminen ja pitkä aikainen luvaton poissaoleminen.

Käytännössä etsimistä ja hakua ei tee yksi ihminen. Tässä puhutaan, että kuljettajan on oltava yksikön työntekijä. Voiko toinen kuljetukseen osallistuva olla alan ammattilainen esim. palveluntuottajan toisesta yksiköstä.

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Nämä uudistukset ovat tervetulleita ja edistävät varmasti päihdehoidon toteutumista. Tällä hetkellä yhteydenpitovälineet luovat jatkuvan mahdollisuuden sille, että nuoret tilaavat päihteitä yksikköön ja siten vaarantavat itsensä ja toiset. Keskittyminen kuntoutukseen paranee varmasti siitä, kun yhteydenpitovälineet poistuvat käytöstä. Niiden poissaolo myös suojaa lasta myös siltä, että ulkopuoliset houkuttelevat lasta lähtemään hatkaan tai käyttämään päihteitä.

Tärkeää on, että nuorelle kuitenkin taataan mahdollisuus pitää yhteyttä läheisiinsä.

Kynnyksen riisuttamiseen pitäisi olla erittäin korkea ja perusteluiden erittäin hyvät. On totta, että nuoret osaavat kuljettaa päihteitä yksikköön sellaisissa paikoissa mistä he tietävät, että ohjaajat eivät tule sitä tarkistamaan. Riisuttamisen tulisi voida tehdä muukin samaa sukupuolta oleva kuin terveydenhuollon henkilö, painopiste henkilökunnassa on kuitenkin sosiaalialalla.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Hyvää tässä on, että henkilötarkastus voidaan tehdä auton läheisyydessä. Se turvaa tilannetta, koska tarkastuksen tekeminen autossa on haastavaa. Olisi myös tärkeää miettiä sitä, että vakavasti itseään vahingoittavan lapsen kiinni ottaminen sallittaisiin yksikön työntekijöille myös laitoksen ulkopuolella. Sillä turvataan lasta itseään ja estetään häntä itseään vahingoittamasta itseään. Poliisin virka-avun paikalle saamisessa voi kestää liian kauan ja siinä välissä lapsi voi jo kadota. Virka-avun saaminen olisi hyvä liittää tähän.

Olisi hyvä myös, että otettaisiin kantaa siihen, miten etsintöjä saa tehdä. Lapsen etsiminen ilman kuvan näyttämistä on haastavaa. Olisi syytä harkita meneekö lapsen yksityisyys niin pitkälle, että sen kautta laissa mahdollistetaan lapsen itsensä vahingoittaminen ja pitkä aikainen luvaton poissaoleminen.

Käytännössä etsimistä ja hakua ei tee yksi ihminen. Tässä puhutaan, että kuljettajan on oltava yksikön työntekijä. Voiko toinen kuljetukseen osallistuva olla alan ammattilainen esim. palveluntuottajan toisesta yksiköstä.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

-

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisvelvoitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Tämä säädös voisi ehkäistä pahimpia ylilyöntejä rajoitustoimenpiteiden käytössä nopeammin kuin tällä hetkellä.

Työmäärältään sijaishuollossa tämä ei ole iso asia. Se, että miten tehokkaasti tämä toimii, on täysin kiinni aluehallintovirastoista, sinne tämä tuottaa toteutuessaan suuren työmäärän. Voisi kuitenkin olla tarkoituksenmukaisempaa, että lasten asioista vastaava sosiaalityöntekijä tarkastaisi rajoitustoimenpiteet, koska muutoksen mukaan hän niiden pätevyyttä ja tarpeellisuutta joka tapauksessa tarkastelee. Näin myös sijaishuoltoyksikkö saisi välittömän palautteen, eikä esim. kuukautta myöhemmin, jolloin rajoitus on voinut jo päättyä.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

-

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

13 b § Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä voi olla enintään 30 lasta asiakkaana. (Voimassa määräaikaisesti 1.1.2022 – 31.12.2023)Yhdellä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijällä voi olla enintään 20 lasta asiakkaana. (Voimaan 1.1.2024)

52 a § Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana. Määriteltävä yksikössä suoriteetavan opetuksen reunaehdot, jos lapsella pitkä rajoite esim päihteiden käytön seurauksena, tulisi opetus voida järjestää yksikössä.

59 a § Asuinyksikön henkilöstömäärä määriteltävä vaativan sijaishuollon henkilöstömitoitus

68 § Kiinnipitäminen. Kiinnipitämisellä ja lapsen kuljettamisella tulisi voida ehkäistä lapsen luvaton poistuminen

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Pajuniemi Mika
Abnoy Oy